

Motion till riksdagen 2022/23:2266

av Emma Nohrén m.fl. (MP)

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2023 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt förslaget i tabell A i motionen.

Satsa på klimatomställningen

Den vetenskapliga kunskapen är samlad, gedigen och tydlig: den globala medeltemperaturen stiger i allt snabbare takt och den främsta orsaken är mänsklig aktivitet. Sedan den industriella revolutionen har medeltemperaturen ökat med drygt 1,2 grader. Enbart denna ökning har orsakat omfattande klimatförändringar, framför allt genom att extremväder blivit vanligare. I Sverige är uppvärmningen dubbelt så snabb som det globala genomsnittet. Uppvärmningen går också snabbare i norra Sverige jämfört med de södra delarna av landet. Klimatförändringarna innebär enorma risker för våra ekosystem och för Sveriges invånare och företag.

Det går fortfarande att undvika de allra mest katastrofala konsekvenserna av den globala uppvärmningen. Men för detta krävs en plan för att hejda klimatförändringen genom att minska växthusgasutsläppen och genom klimatanpassning minska samhällets sårbarhet inför klimatrelaterade risker.

Miljöpartiet vill bygga ett nytt grönt folkhem, där Sveriges klimatarbete är världsledande, där välfärden finns till för alla och där jämlikhet är en självklarhet. Vi vill genomföra en historisk satsning med utgångspunkt i vetenskapen och göra vad som krävs för att nå vår del av Parisavtalet – nettonollutsläpp redan 2035.

Detta kräver politiker som vågar att satsa stort. För att industrin ska kunna ställa om behövs ett långsiktigt politiskt ledarskap och statliga stöd. Men också investeringar i utbildning, elnät och energiproduktion. Andra företag kommer att behöva hjälp med investeringar i nya miljövänliga lastbilar och arbetsmaskiner. Privatpersoner kommer fortsatt att behöva hjälp för att köpa eller leasa en elbil.

Öka anslagen till klimatanpassning

Samtidigt är det viktigt att vi inser att klimatet redan har förändrats och kommer att förändras ytterligare även om vi idag drastiskt minskar våra utsläpp. Arbetet med att anpassa våra samhällen till denna förändring måste därför löpa parallellt med en politik för utsläppsminskningar. Detta arbete handlar ytterst om att skydda människor och miljö och alla samhällsverksamheter från klimatrelaterade risker.

Arbetet med klimatanpassning måste stärkas på flera fronter. Det handlar bland annat om att stötta specifika sektorer som kommer att vara särskilt utsatta för det förändrade klimatet. Inte minst handlar det om företag inom det svenska jordbruket och skogsbruket som redan idag är drabbade av klimatförändringarnas effekter, och framgent kommer dessa att öka. Klimatanpassning kommer att vara en förutsättning för lönsamhet för företag inom dessa sektorer.

Miljöpartiet anser att resurserna till klimatanpassning kraftigt måste förstärkas. Samhällets insatser hittills har i mycket riktats mot att ta fram kunskaps- och planeringsunderlag. Detta arbete är centralt och måste fortsätta. Men det är också viktigt att insatserna blir mer konkreta. Miljöpartiet vill satsa 9 miljarder över tre år på förstärkta resurser till relevanta myndigheter för konkreta åtgärder inom vattenhantering, livsmedelsförsörjning, klimatrelaterade översvämningar, ras, skred, värmeböljor och skogsbränder. Arbetet med samhällsskydd och beredskap behöver utvecklas och förstärkas. Det behövs även fortsatt kunskapshöjande insatser, kartläggningar, karteringar och planeringsunderlag.

En del av satsningen ska utgöras av ett klimatanpassningskliv som ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta, i likhet med satsningen Klimatklivet som Miljöpartiet införde, som finansierar utsläppsminskande åtgärder.

För att Sverige ska kunna bedriva ett effektivt arbete med klimatanpassning måste ansvaret olika aktörer emellan förtydligas. Länsstyrelser och kommunerna är nyckelaktörer i klimatanpassningsarbetet och måste därför få tydligare ramar och de resurser som krävs. Vidare bör myndigheters arbete med att bistå med samordning och kunskapsspridning förstärkas.

Omfattande satsningar på starka ekosystem

De nationella miljömålen, Agenda 2030 och miljölagstiftningen är centrala utgångspunkter i arbetet med att säkra en god miljö som kan fortsätta att förse oss med livsviktiga ekosystemtjänster. EU:s gemensamma politik för klimat och miljö är nödvändig för att stärka arbetet med ren luft, rent vatten, biologisk mångfald och klimatomställning i hela EU. Klimat- och miljölagstiftningen behöver på många sätt skärpas och anpassas efter den kunskap vi har idag om klimat- och miljökrisens allvar. Svensk lagstiftning behöver i flera avseenden anpassas efter EU:s miljölagstiftning för att vi ska nå upp till gemensamma miljö- och klimatmål. Existerande globala och regionala miljörelaterade avtal och direktiv behöver fullt ut implementeras, exempelvis konventionen för biologisk mångfald och EU:s direktiv för arter, habitat och havsmiljö. Miljö- och klimatskadliga subventioner behöver tas bort och de ekonomiska incitamenten för beteenden med positiv inverkan på klimat och miljö behöver öka.

Omkring en halv till en miljon av planetens drygt åtta miljoner arter riskerar att utrotas inom några årtionden om inte kraftfulla åtgärder vidtas för att hejda den

katastrofala utvecklingen. Forskare talar om att vi är inne i den sjätte massutrotningen. Utvecklingen är global men är tydlig också i Sverige. Orsakerna är förstörda livsmiljöer, exploatering av arter genom fiske-, jord- och skogsbruk, klimatförändringar, invasiva arter och miljöföroreningar.

Skydd av djur och natur

Läget för den biologiska mångfalden i Sverige är på många sätt akut. Runt tusen skogslevande arter är hotade. Ett omfattande problem är bristen på större, sammanhängande områden med höga naturvärden, som är ett krav för många arter. Östersjöns ekosystem står inför en akut kris, och läget i Västerhavet är mycket allvarligt.

För att vända artkrisen i skogen, säkra fungerande och motståndskraftiga ekosystem och nå miljömålen krävs därför omfattande satsningar på att bevara och återskapa värdefulla naturområden för framtiden. Avverkningstakten för värdefulla naturskogor är redan mycket hög, enligt myndigheternas utvärderingar. Det handlar nu om att säkra bevarandet av det sammanhängande bälte av fjällnaturskogor som pekats ut i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen (prop. 2021/22:58) och som Sverige har ett internationellt ansvar att bevara. Det handlar också om annan värdefull natur över hela landet, som att bevara de sista resterna av kontinuitetskogarna. Miljöpartiet vill därför satsa 15 miljarder över de närmaste tre åren på skydd av värdefull natur. Vi vill genomföra en satsning på att öka antalet nationalparker och förstärka arbetet med friluftsliv och allemansrätt.

Det behövs också omfattande insatser för skötsel av redan skyddade områden. I många områden hotas exempelvis naturvärdena av igenväxning och av att hävden upphört, det gäller exempelvis många gräsmarker. Det handlar också om fortsatta insatser mot invasiva arter och för hotade arter, som pollinatörer, och andra satsningar på att stärka den biologiska mångfalden. Det behövs också en förstärkt viltförvaltning och en genetisk förvaltning av vargstammen.

Naturbetesmarkerna är oerhört artrika, och skötseln av ängs- och betesmarker och slåtterängar har en nyckelroll för att nå miljömålen för kulturlandskapet. Det är oerhört viktigt att stödnivån är tillräckligt hög, omkring 300 miljoner kr/år.

För att finansiera arbetet med skötsel, stärkt biologisk mångfald och olika åtgärder för värdefull natur vill vi satsa 9 miljarder över tre år.

Det är också fortsatt viktigt både att grundfinansieringen av våra miljövärdande myndigheter säkras och att denna också tillåts att öka för att finansiera nödvändiga satsningar.

Återvätning av dikade torvmarker – en nyckelåtgärd för både klimat och miljö

Våtmarker som dikats ut läcker stora mängder växthusgaser, men dessa läckage kan stoppas genom att marken återväts. Återvätning har också många positiva effekter för djur och växter. Den biologiska mångfalden stärks, näringstillförseln och övergödningen i sjöar, vattendrag och hav kan minska och den vattenhållande förmågan i landskapet stärks, vilket bidrar till ökad klimatanpassning.

Miljöpartiet föreslår en omfattande satsning på återvätning av utdikade våtmarker. Det är viktigt att denna satsning består och sträcker sig långt fram i tiden, eftersom ryckighet i finansieringen har identifierats som både en knäckfråga och ett hot mot att uppnå högre kolinlagring och klimatnytta. Under kommande mandatperioder måste Sverige öka kolinlagringen i landskapet markant, bland annat till följd av kraven i EU:s klimatlag. De närmaste tre åren vill vi därför satsa 3,6 miljarder kronor inom anslaget Åtgärder för värdefull natur.

Stärkt miljöövervakning – ryggraden i svenskt miljöarbete

Miljöövervakningen är ryggraden i svenskt miljöarbete och behöver få tillräckliga resurser. Arbetet med långa tidsserier är centralt för att kunna följa tillståndet för exempelvis våra dricksvattentäkter, fisken i hav och sjöar, skogarna och andra ekosystem över hela landet. Anslaget till miljöövervakning måste därför stärkas.

Även anslagen till miljöforskning bör ökas för att vi ska kunna upprätthålla den höga nivån och fortsätta arbetet med att täcka kunskapsluckor som kan ligga till grund för ett stärkt åtgärdsarbete.

Vänd krisen i haven

Utvecklingen i våra hav är oerhört allvarlig, och tillståndet för ekosystemen i både Östersjön och Västerhavet är på många sätt akut. Kommande mandatperiod är kritisk för att vända utvecklingen och återuppbygga ekosystemen igen, och därför behövs omfattande satsningar och en bestående ökning av finansieringen. Även miljöarbetet för vattendrag och sjöar behöver förstärkas, bland annat för att finansiera arbetet med moderna miljövillkor för vattenkraften.

Hav och klimat är två sidor av samma mynt. Ett friskt levande hav är en förutsättning för kolinlagring och motståndskraft mot klimatförändringarna. Kopplingen mellan hav, klimatförändringar och havsförsurning behöver inkluderas i havsmiljöarbetet, och havsmiljöförvaltningen behöver få en större och tydligare roll i klimatarbetet. En ekosystembaserad förvaltningsmodell ska genomsyra allt havsmiljöarbete och hela havspolitikerna, inklusive fisket. En samlad proposition på hela Miljömålsberedningens förslag, Havet och människan (SOU 2020:83), bör lämnas av regeringen snarast. Däribland ska en havsmiljölag införas och vara utgångspunkt för havsmiljöarbetet. Likaså brådskar det att införa nya etappmål om skyddade områden.

Åtgärdstakten i vattenmiljöarbetet behöver öka för att vi ska nå vattendirektivets mål om god ekologisk och kemisk status. Åtgärdsprogrammen är viktiga verktyg för att nå målen och ändra normerna. Att minska övergödningen är oerhört centralt, inte minst i havsmiljöarbetet. Det behövs också ett helhetsgrepp om sjöfartens påverkan på havsmiljön. Det saknas forskning och kunskap inom flera områden som är väsentliga för att vidta rätt åtgärder för att kunna nå miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Miljöpartiet vill genomföra en omfattande och långsiktig höjning av Havs- och vattenmyndighetens anslag för havsmiljöarbetet; över tre år vill vi satsa drygt

10 miljarder kronor. Även länsstyrelserna har en central roll för att genomföra vattenarbetet, både i fråga om havsmiljöfrågor, den nationella planen för vatten samt arbete för skydd av dricksvattenresurser.

Ett giftfritt samhälle

Spridningen av olika gifter i miljön är allt mer omfattande, vilket är ett hot mot både fungerande ekosystem, djur och växter och alla de tjänster som ekosystemen producerar. Det är också ett hot mot människors hälsa. Barn är särskilt utsatta för den ökande mängden gifter; de är extra känsliga och på många sätt skyddslösa. Förstärkta insatser krävs för arbetet mot en mängd gifter i miljön. Det handlar bland annat om att förstärka arbetet mot PFAS, läkemedelsrester i dricksvatten och en mängd andra farliga miljögifter. Det behövs kunskapsspridande arbete och olika informationsinsatser för hur farliga ämnen kan bytas ut mot mindre farliga, spridningsvägar i miljön behöver kartläggas och arbetet med att sanera förorenade områden behöver förstärkas. Sverige har en oerhört viktig roll i fråga om att driva dessa frågor internationellt, och resurser behövs också för att skala upp detta arbete. Ett förstärkt arbete med giftfritt från början är en central del i arbetet för en cirkulär ekonomi.

Internationellt miljö- och klimatsamarbete

Sverige har en oerhört viktig roll att spela i att driva på det internationella miljö- och klimatarbetet. Därför är också våra bilaterala miljösamarbeten viktiga. Det handlar delvis om samarbeten med andra länders regeringar. Men även om att stärka individer, organisationer och företag som arbetar i sina nationella kontexter med att stärka sina länders klimatarbete. Många av dessa individer och organisationer lever under hot och får betala ett högt pris för sitt arbete; det är viktigt att Sverige fortsätter att stötta deras viktiga arbete.

Stöd för gröna och trygga samhällen

För att öka tryggheten i samhället behöver vi skapa trygga miljöer att vistas i. Grönområden har en positiv effekt på såväl luftkvaliteten som människors hälsa men kan samtidigt upplevas som otrygga. Samtidigt är fler grönområden viktiga för klimatanpassning mot såväl skyfall som värmeböljor. Vi vill stödja skapandet av gröna och trygga samhällen, särskilt i politiskt eftersatta områden.

Intensifiera arbetet med att skapa en cirkulär ekonomi

Vår ekonomi orsakar en betydande miljö- och klimatpåverkan genom de produkter som vi konsumerar. Det behövs mer regleringar för att produkter ska gå att återanvända och återvinna. Ansvaret för att ställa om till en ekonomi inom planetens gränser ska inte bara ligga på individen. Produkters miljö- och klimatpåverkan ska tydligt reflekteras i

priset, så att det blir lätt och billigt att göra rätt. Det behövs en permanent höjd finansiering av insatser för cirkulär ekonomi till Naturvårdsverket. 5 miljoner i detta anslag (1:22) ska öronmärkas för ökad utsortering av plastfraktioner från avfall.

Snabbare elektrifiering av transportsektorn med fortsatt bonus och skärpt malus

Den kraftiga ökningen av elbilar och laddhybrider i nyförsäljningen har tagit fart efter införandet av bonus malus. Bonus malus har varit avgörande för elektrifieringen av fordonsflottan och gjort att Sverige fortfarande ligger i topp i fråga om försäljning av laddbara bilar. Men fortfarande utgör laddbara bilar bara 8 procent av personbilsflottan i Sverige. Även om nybilsförsäljningen ökat dramatiskt sedan bonus malus infördes finns det fortsatt behov av stöd för en ökad andel elbilar i nybilsförsäljningen. En sänkning av pristaket från 700 000 kronor till 550 000 kronor skulle innebära att stödet mer träffsäkert når inkomstgrupper med större behov av bonus. Fokus bör vara på att fasa ut förbränningsmotorer, varför stödet ska begränsas till nollutsläpps-bilar. Därmed plockas laddhybrider bort från stödsystemet. Vi vill också införa en särskild bonus för den som bor på landsbygden och köper en klimatbonusbil, som då skulle vara 10 000 kronor högre än den generella bonusen. Systemet kommer successivt att behöva ses över i förhållande till utvecklingen. Vi står därför bakom den tidigare aviserade sänkningen av bonusen till 50 000 kronor.

Tabell A Anslagsförslag 2023 för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Naturvårdsverket	620 648	10 000
1:2 Miljöövervakning m.m.	391 714	128 286
1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 130 035	1 869 965
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	1 087 568	118 432
1:5 Miljöforskning	96 825	33 175
1:6 Kemikalieinspektionen	311 404	8 596
1:7 Avgifter till internationella organisationer	285 631	±0
1:8 Klimatbonus	5 955 000	50 000
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	283 581	81 562
1:10 Klimatanpassning	140 000	2 860 000
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 244 565	1 000 000
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	169 100	30 900
1:13 Internationellt miljösamarbete	37 400	37 600
1:14 Skydd av värdefull natur	1 170 500	3 829 500
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	317 723	54 758
1:16 Klimatinvesteringar	3 055 000	945 000
1:17 Klimatpremier	462 000	1 538 000

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:18 Industriklivet	1 354 000	646 000
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	115 000	100 000
1:20 Driftstöd för bio-CCS	25 000	±0
1:21 Kompetenslyft för klimatomställningen	50 200	50 000
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	132 389	±0
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 107 408	±0
99:1 Cirkulär ekonomi (1:23)	±0	15 000
99:2 Stöd till gröna och trygga samhällen (1:23)	±0	300 000
Summa	19 542 691	13 706 774

Emma Nohrén (MP)

Daniel Helldén (MP)

Marielle Lahti (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Katarina Luhr (MP)

Elin Söderberg (MP)